

Danske
Museer

NR. 3 — AUGUST 2018 — ÅRGANG 31

Debat om kassation
Gammelt skrammel?

→ s. 20

Jagten på den perfekte app → s. 10   Fra forskning til flaske → s. 38

Borgerinddragelse eller -opdragelse? → s. 44

Borger -inddragelse eller -opdragelse?

Af **Martin Philipsen Mølgaard**
arkivleder og museumsinspektør,
og **Louise Søndergaard**
arkæolog og projektleder, Museum Skanderborg

↑ Folk gik til arbejdet med en imponerende iver. De bevarede overblikket over, hvor de forskellige fundtyper skulle hen, at få kørt jorden væk og holde orden i udgravningen.
Foto: Museum Skanderborg

Museum Skanderborg overvandt frygten for at gå på kompromis med fagligheden og lod borgerne få fingrene i jorden ved udgravningen af Firgårde Fattiggård.

Der snakkes meget om borgerinddragelse rundt omkring på museerne. Stedvis gøres der alvor af snakken, og projekter med børn, udsatte, syriske kvinder og andre grupperinger lader til at belønne alle parter. Når vi ved, at det virker, kan det undre, at museerne ikke er endnu bedre til at udfolde potentialet. Men det er grænseoverskridende at åbne porten til vores domæne for folket, ligesom man kan frygte, at det bliver på bekostning af fagligheden. På Museum Skanderborg gjorde vi alligevel forsøget – og beviste at med de rette rammer bliver ikke bare borgerne, men også museerne og vi som fagpersoner både klogere og rigere.

Firgårde Fattiggård

Vi drømte om at lave et projekt, der ikke begrænsede sig til en bestemt målgruppe, men henvendte sig til alle. Arkæologiske udgravninger har bred appel, så da der pludselig dukkede en ruin af en

nyere gård op midt i et udgravningsfelt, forekom den indlysende til et projekt med borgerinddragelse.

Ruinen viste sig at være Firgårde Fattiggård, der siden nedbrydningen i 1916 var blevet fuldstændig glemt. Skanderborg Arkiv iværksatte et stort researcharbejde for at finde oplysninger om fattiggården. Via sociale medier prøvede vi også at inddrage de lokale borgere, som kunne ligge inde med billeder eller oplysninger på fattiggården, men det gav ingen resultater.

Ingen kendte arkivalier er bevaret fra selve fattiggården, men på Rigsarkivet i Viborg fandt vi sognerådsprotokoller, der omtalte flere personer fra fattiggården, som vi herefter kunne genfinde i protokollerne fra Viborg Sindssygeanstalt. Små personhistorier begyndte at tegne stedets historie, men en del information lå stadig under muld og ventede.

Her var ingen komplekse jordlag, der krævede langsommelig tolkning, og de genkendelige fund i kombination med den klare tolkning af stedets funktion gjorde ruinen til det perfekte objekt for en borgerudgravning.

Fagligt udbytte eller folkelig forlystelse?

Efterårsferien udgjorde rammen omkring projektet, men det var ikke nemt at tilrettelægge forløbet, når vi ikke havde nogen anelse om målgruppens omfang og beskaffenhed. Vi satte vores forventninger til udbyttet på et beskedent niveau,

↑ Et større forarbejde var en nødvendighed, før folket kunne pudses på ruinerne. Både ved arkivets skrivebord og i felten.
Foto: Museum Skanderborg

da deltagere i den type projekter plejer at være forsigtige og langsomme af frygt for at ødelægge noget. Der går ofte også en stor del af både arkæologernes og deltageres tid med spørgsmål. Vi lagde en udførlig plan for udgravning og indsamling af genstandene, og vi havde en prioriteret liste over anlæg og konstruktioner, som vi ønskede at belyse. Der var tilknyttet en håndfuld arkæologer, som assisterede deltagerne og sørgede for, at det faglige niveau blev holdt, mens en daglig leder stod for registreringen.

I en opstillet formidlingscontainer kunne deltagerne få konkret viden om fattiggården og genstandene via plancher og en lille udstilling. Det var forfriskende, at alle var oplyst, før de ramte udgravningsfeltet. Man undgik det gængse "hvad finder I?" og kunne skride direkte til udbytterige samtaler om gårdens indretning.

En besværlig flok...?

Efterårsferien nærmede sig, og da vejrudsigten lovede tørvejr, kom tilmeldingerne. Da begyndte vi at blive ængstelige! Pludselig forekom hele inddragelsesaspektet stærkt forstyrrende for vores udforskning. Vi var overbeviste om, at der ville opstå en masse besvær ved at inddrage alle mulige mennesker.

Men vi blev klogere. Bedsteforældre og unge, børnefamilier og enegængere mødte op i en fornøjelig blanding, der gav en sjælden dynamik i museumssammenhæng. Efter en kort introduktion til den arkæologiske metode fik deltagerne forskellige opgaver, og herfra gik det hurtigt. Deltagerne havde slet ikke tid til at stille spørgsmål,

← Det var vanskeligt at hive deltagerne væk fra arbejdet, men her lykkedes det at få Clara og Malte til at posere med deres skatte: et pibehoved og en natpote. Malte kom igen næste dag.
Foto: Museum Skanderborg

og arkæologerne måtte anstrenge sig for at holde registreringsmæssigt trit og sætte krydser på den prioriterede liste, i takt med at mængden af fund og viden om fattiggården voksede.

Det var imidlertid ikke kun folks arbejdsindsats, der overraskede os. Uanset aldersgruppe var alle fantastiske til at leve sig ind i egne og andres fund, og på tværs af grupperne opstod narrativer om genstandenes anvendelse og tidligere ejermænd.

Forventninger, udbytte og sidegevinster

Arkivets historikere havde kendskab til fragmenter af gårdens historie, og arkæologerne kendte til de metoder, der kan opklare gårdens indretning. Men ingen af os var eksperter på gårde fra omkring år 1900. Det skabte en stemning, hvor alles bud var valide. Børnene brugte deres fantasi, mens de

FAKTA

Firgårde Fattiggård var oprindeligt en udflyttergård fra 1875. Kommunen opkøbte den i 1879 og drev den som fattiggård, indtil den blev nedbrudt i 1916. Natpotter, træskosåler, spader, spande, lurfade, tallerkner, urtepotter, medicinflasker og meget andet kom frem ved udgravningen.

Borgerudgravninger bliver en årligt tilbagevendende begivenhed på Museum Skanderborg. Museet regner med at folde konceptet yderligere ud, efterhånden som erfaringerne vokser. Succesen fra sidste år gentages i efterårsferien 2018. Forhåbentlig fortsætter udgravningen af fattiggården, men der er også andre lokaliteter i spil.

↑ Et formiddagshold får en kort introduktion til dagens arbejde. Eneste krav var, at man skulle være mellem 9 og 99 år og kunne følge en ordre.

Foto: Museum Skanderborg

↓ Pressen lavede glimrende reklame for udgravningen, og dagligt var der besøg af mindst to nyhedsmedier. Især børnene var begejstrede for at udtale sig. Her er det 9-årige Clara, der interviewes af P4 Østjylland.

Foto: Museum Skanderborg

ældre deltagere og besøgende fortalte om deres egne bedsteforældres gårde. Tilsammen gav det uvurderlige svar på spørgsmål, som hverken kilder eller ruiner kunne besvare.

Da ugen var omme, måtte indrømmelserne på bordet: Det havde ikke været spor besværligt at inddrage borgerne. Dét vi reelt havde været nervøse for, var at dele ud af vores selvudnævnte monopol på at afdække historie. Vi måtte også indrømme, at det aldrig havde været det samme resultat uden de frivillige. De besad en iver og en indsigt, som de uden forbehold gav os – gratis! Det eneste, de krævede, var at få lov til at være med.

Hvis vi virkelig mener, at samfundet skal opfatte kulturinstitutionerne som væsentlige og ikke blot bekostelige og til tider irrelevante, må vi bryde med vores selvbestaltede eneret på fortiden. Det er grænseoverskridende, for dét med at lave historie, er jo det vi kan.

Men frivillig deltagelse overflødiggjorde på ingen måder os som fagpersoner. Det var en væsentlig faktor for succes, at vi satte de professionelle rammer. Det gav projektet faglig tyngde, og det gjorde de frivillige stolte og engagerede, at de vidste, at det her var ægte.

Det er dét, der tænder os, så selvfølgelig er det også dét, der tænder dem. Folk vil ikke opdrages – de vil inddrages, og vi er nødt til at komme ud på det dybe og give folk den slags oplevelser i stedet for at holde det bedste for os selv. Udforskningen af vores fælles historie kan snildt være et fælles anliggende – med indlysende sidegevinster til de kulturhistoriske museer. Jo mere historie man får, jo mere vil man have.

Kilder

Adrian Olivier (2017): *Communities of Interest: Challenging Approaches*, Journal of Community Archaeology & Heritage.

Foto: Museum Skanderborg

